

Valjanost *Testa uvjetovanog rezoniranja za agresivnost* u predviđanju nepoželjnog organizacijskog ponašanja

Željko Jernei¹, Zvonimir Galić¹ i Maša Tonković Grabovac²

¹Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu

²Hrvatski studiji, Sveučilište u Zagrebu

Uvod

- Test uvjetovanog rezoniranja za agresivnost (TUR-A; James i dr., 2004) – je instrument za mjerenje implicitne agresivnosti
- Počiva na pretpostavci da agresivni pojedinci rezoniraju drugačije od socijalno adaptiranih, neagresivnih pojedinaca
- Razlog: trebaju zadržati pozitivnu sliku o sebi i opravdati svoje agresivno ponašanje
- Zato razvijaju *mehanizme opravdanja* – pristrane načine rezoniranja koji operiraju na podsvjesnoj razini i dio su implicitne ličnosti

Uvod

- Prema James i sur., pristranost u rezoniranju može se mjeriti preko posebno konstruiranih zadataka induktivnog rezoniranja
- Konstruirali **TUR-A** koji se sastoji od 22 takva zadatka
- Svaki zadatak predstavlja problem s četiri moguća odgovora:
 - jedan je logičan pojedincima s agresivnim načinom rezoniranja
 - drugi je logičan neagresivnim, socijalno prilagođenim pojedincima
 - preostala dva odgovora su nelogična

Uvod

Primjer zadatka iz TUR-A

- Stara izreka „oko za oko“ znači da ako nas netko povrijedi, i mi bismo trebali povrijediti njega. Ako nas netko udari, trebali bismo mu uzvratiti. Ako nam netko spali kuću, i mi bismo trebali spaliti njegovu.

Što je od navedenoga najveći problem ideje „oko za oko“?

- a. Poručuje ljudima da „okrenu drugi obraz“.
- b. Ne nudi prijateljski način rješavanja konflikta.
- c. Primjenjiva je samo u određenim razdobljima godine.
- d. Ljudi moraju čekati da budu napadnuti prije nego sami zadaju udarac.

Uvod

- U organizacijskom kontekstu TUR-A bi se mogao pokazati korisnim instrumentom
- Pretpostavka je da bi implicitna agresivnost trebala dobro predviđati nepoželjna organizacijska ponašanja (NOP)
- Zašto?
- Zato jer se agresivne tendencije nalaze u osnovi različitih oblika NOP-a (eng., *counterproductive work behavior*)

Namjerno ponašanje koje krši važne organizacijske norme i predstavlja prijetnju dobrobiti organizacije, njenim članovima ili obima. (Robinson i Bennett, 1995)

Uvod

Nepoželjno organizacijsko ponašanje

Organizacijska devijantnost

- Krađe
- Sabotaža
- Izostanci s posla
- Nemar u radu
- Itd.

Interpersonalna devijantnost

- Tračanje
- Verbalna agresija
- Napastovanje
- Fizički napad
- Itd.

Uvod

- Pretpostavku o povezanosti TUR-A i NOP-a potvrđuju rezultati novijih meta-analiza:
 - James i LeBreton (2012): $r = 0,28$
 - Berry, Sackett i Tobares (2010): $r = 0,16$
- Međutim, s NOP-om su povezane i mjere eksplicitne ličnosti kao što su savjesnost, ugodnost, neuroticizam, poštenje-skromnost, ljutnja, itd.
- Na primjer: petfaktorski model ličnosti dobro predviđa NOP kao i njegove komponente ID i OD negdje na razini $0,44-0,45$ (Berry, Ones i Sackett, 2007)

Cilj istraživanja

- Pitanje je zato je li TUR-A koristan prediktor NOP-a mimo eksplicitnih mjera ličnosti, odnosno
kakva je njegova dodana valjanost?
- **Cilj našeg istraživanja:** Ispitati ima li TUR-A dodanu valjanost u predviđanju NOP-a povrh eksplicitno mjerene agresivnosti i osobina ličnosti obuhvaćenih petfaktorskim modelom.

Metoda

Sudionici

- N=355; zaposlenici
- Dob: 38,1
- Staž u organizaciji = 10,2 godina
- Spol: 50,1 % ženski
- Sektor zaposlenja: javni (N=155); privatni (N=188)

Metoda

Mjerni instrumenti

- ***Test uvjetovanog rezoniranja za mjerenje agresivnosti (TUR-A; James i LeBreton, 2012)***
 - 25 zadataka od kojih 22 za mjerenje implicitne agresivnosti (vrijeme rada 25 minuta)
- ***IPIP-50 upitnik ličnosti*** (Goldberg, 1999)
 - mjeri dimenzije petfaktorskog modela ličnosti
- ***Buss-Perryev upitnik agresivnosti*** (Buss i Perry, 1992)
 - kratka verzija s 12 čestica (Webster i sur., 2014)

Metoda

- ***Upitnik nepoželjnog organizacijskog ponašanja (CWB-C; Spector i dr., 2006.)***
 - *sadrži 33 čestice*
 - *mjeri organizacijsku (OD) i interpersonalnu devijantnost (ID)*
- *Sudionici trebaju na skali od 1 (nikad) do 5 (svaki dan) označiti koliko su se često u posljednjih godinu dana na svom poslu upustili u pojedina ponašanja*

Primjeri čestica:

- *Ranije sam otišao s posla bez dopuštenja (OD)*
- *Započeo sam svađu s nekim na poslu (ID)*

Metoda

Postupak

- Zaposlenici su anonimno (pod šifrom) prvo ispunili Test uvjetnog rezoniranja, potom ostale upitnike ličnosti i na kraju Upitnik nepoželjnog organizacijskog ponašanja.
- Upitnik NOP-a ispunjavali su također anonimno i dvoje njihovih bliskih kolega s posla koje su sami odabrali. Oni su ispunjene upitnike u frankiranim omotnicama poštom vratili istraživačima.

Rezultati

- Pouzdanosti mjera ličnosti kretale su se u rasponu od 0,70 (TUR-A) do 0,87 (neuroticizam)
- U analizama su korištene dvije kriterijske mjere: samoprocjene i procjene dvoje kolega s posla (prosjek)
- Kriterijski rezultati su formirani za ukupni rezultat u upitniku NOP-a, i posebno za organizacijsku i interpersonalnu devijantnost

Rezultati

Osnovni podaci o nepoželjnom organizacijskom ponašanju

Nepoželjno organizacijsko ponašanje	Samoprocjene (N=352)			Procjene suradnika (N=303)		
	M	SD	r_{tt}	M	SD	r_{tt}
NOP - ukupno	1,2	0,20	0,86	1,2	0,22	0,48
OD	1,3	0,25	0,74	1,2	0,24	0,50
ID	1,2	0,21	0,81	1,1	0,24	0,46

Preko 90% zaposlenika barem se jedanput upustilo u neki oblik NOP-a, više u OD (85,5%) nego u ID (67,6%)

Rezultati

Povezanost implicitne i eksplicitne agresivnosti s nepoželjnim organizacijskim ponašanjem

Ličnost	Samoprocjene			Procjene suradnika		
	NOP	OD	ID	NOP	OD	ID
TUR-A	,21**	,21**	,18**	,05	,04	,06
Eksplicitna agresivnost	,41**	,30**	,41**	,22**	,16**	,24**

NOP – Nepoželjno organizacijsko ponašanje

OD – Organizacijska devijantnost

ID – Interpersonalna devijantnost

Rezultati

Dodana valjanost TUR-A u odnosu na eksplicitnu agresivnosti za samoprocjene NOP-a

Nezavisne varijable	NOP		OD		ID	
	R	ΔR^2	R	ΔR^2	R	ΔR^2
Korak 1: Spol i dob	0,21	0,05**	0,19	0,03**	0,21	0,04**
Korak 2: Eksplicitna agresivnost	0,43	0,14**	0,34	0,08**	0,43	0,14**
Korak 3: TUR-A	0,46	0,02**	0,37	0,02**	0,44	0,01*

NOP – Nepoželjno organizacijsko ponašanje

OD – Organizacijska devijantnost

ID – Interpersonalna devijantnost

Rezultati

Dodana valjanost TUR-A u odnosu na eksplicitnu agresivnosti za procjene suradnika NOP-a

Nezavisne varijable	NOP		OD		ID	
	R	ΔR^2	R	ΔR^2	R	ΔR^2
Korak 1: Spol i dob	,19	,04**	,18	,03**	,17	,03*
Korak 2: Eksplicitna agresivnost	,26	,03**	,22	,01*	,27	,04**
Korak 3: TUR-A	,26	,00	,22	,00	,27	,00

NOP – Nepoželjno organizacijsko ponašanje

OD – Organizacijska devijantnost

ID – Interpersonalna devijantnost

Rezultati

Povezanost TUR-A i IPIP-a i s nepoželjnim organizacijskim ponašanjem

Ličnost	Samoprocjene			Procjene suradnika		
	NOP	OD	ID	NOP	OD	ID
TUR-A	,21**	,21**	,18**	,05	,04	,06
Ekstraverzija	,05	,05	,05	,05	,08	,02
Ugodnost	-,27**	-,18**	-,28**	-,08	-,05	-,11
Savjesnost	-,27**	-,25**	-,23**	-,14*	-,17**	-,10
Neuroticizam	,25**	,18**	,24**	,17**	,10	,20**
Otvorenost	,02	,04	,00	,03	,07	-,02

NOP – Nepoželjno organizacijsko ponašanje

OD – Organizacijska devijantnost

ID – Interpersonalna devijantnost

Rezultati

Dodana valjanost TUR-A u odnosu na IPIP za samoprocjene NOP-a

Nezavisne varijable	NOP		OD		ID	
	R	ΔR^2	R	ΔR^2	R	ΔR^2
Korak 1: Spol i dob	,21	,04**	,18	,03**	,21	,04**
Korak 2: IPIP	,45	,16**	,35	,09**	,44	,15**
Korak 3: TUR-A	,47	,01*	,38	,02**	,45	,01

NOP – Nepoželjno organizacijsko ponašanje

OD – Organizacijska devijantnost

ID – Interpersonalna devijantnost

Rezultati

Dodana valjanost TUR-A u odnosu na IPIP za procjene suradnika NOP-a

Nezavisne varijable	NOP		OD		ID	
	R	ΔR^2	R	ΔR^2	R	ΔR^2
Korak 1: Spol i dob	,19	,04**	,19	,03**	,17	,03*
Korak 2: IPIP	,30	,05**	,27	,04*	,30	,06**
Korak 3: TUR-A	,30	,00	,27	,00	,30	,00

NOP – Nepoželjno organizacijsko ponašanje

OD – Organizacijska devijantnost

ID – Interpersonalna devijantnost

Rezultati

Glavni nalazi:

- Eksplicitne mjere ličnosti (IPIP i agresivnost) predviđaju obje kriterijske mjere: i samoprocjene NOP-a i procjene NOP-a kolega s posla
- TUR-A predviđa samoprocjene NOP-a, ali ne i procjene NOP –a kolega s posla
- TUR-A ima dodanu valjanost povrh agresivnosti i IPIP-a samo za samoprocjene NOP-a i OD (ne i ID)

Zaključak i preporuka

Zaključak:

- Eksplicitne mjere ličnosti bolje predviđaju NOP od implicitne agresivnosti mjerene pomoću TUR-A
- Dodana valjanost, a time i korisnost, TUR-A u predviđanju NOP-a ograničena je na samoprocjene

Preporuka:

Dodanu valjanost TUR-A trebalo bi provjeriti u selekcijskoj situaciji i s objektivnim mjerama NOP-a

-
- Hvala na pažnji!